Suomen ympäristökeskus SYKE
PL 140
00251 HELSINKI

Asiantuntijalausunto

16.10.2018 SYKE-2018-J-185

Eduskunnan asunto- ja ympäristöjaosto
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Pyyntö 10.10.2018
HE 123/2018 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) kannanotot momenttiin 35.01.04 (Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot) sekä Itämereen ja sisävesiin kohdistuvat toimiin ja niiden rahoitukseen momenteittain

35.10.04 Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v), 22 784 000 €

Määrärahaehdotus sisältää vuoden 2018 talousarvioon verrattuna useita lisäyksiä ja vähennyksiä.

SYKE pitää ehdotusta perusteltuna, mikäli vuoden 2018 kolmannen lisätalousarvion yhteydessä hyväksytään 1,5 miljoonan euron lisäys, jolla voidaan kattaa pääkaupunkiseudun toimitilojen muutoksista aiheutuneet kertaluonteiset kustannukset. Mikäli lisärahoitusta ei hyväksytä, SYKEn taloudellinen tilanne tulee olemaan vuoden 2019 aikana poikkeuksellisen kireä.

Ehdotukseen sisältyy myös avomerialueen öljy- ja kemikaalivahinkotehtävien siirrosta aiheutuva leikkaus SYKEn toimintamenorahoitukseen (180 000€). SYKE kiinnittää huomiota siihen, että tehtävien siirto edellyttää mm. öljyvahinkojen torjunnan BORIS-tilannekuva- ja johtotietojärjestelmän ylläpitämistä ainakin vuosina 2019-2020. SYKElle tästä aiheutuvat kustannukset on suunniteltu katettavaksi momentin 26.01.25 (Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta) kautta.

Suomen ympäristökeskus on täydentävässä esityksessään (28.9.2018) ehdottanut yhteensä 1,9 miljoonan euron lisäystä toimintamenomäärärahaan vuodelle 2019. Määrärahalla vauhditettaisiin ympäristötiedon tuottamista ja jakelua tehostavien digitaalisten ratkaisujen kehittämistä ja käyttöönottoa sekä varmistettaisiin, että sähköisten ratkaisujen kokonaisuus muotoutuu tarkoituksenmukaiseksi. Käytännössä määrärahaa on suunniteltu käytettäväksi:

- automatisoituihin taustaprosesseihin perustuvien, nykyistä nopeampien ympäristön tilaa kuvaavien palveluiden kehittämiseen
- keinoälymenetelmien käyttöönottoon ympäristötiedon tuotannossa; ensimmäisessä vaiheessa korvattaisiin maanpeitettä ja luontohabitaatteja koskevaa lakisääteistä seurantaa keinoälyratkaisuiden avulla
- kaukokartoitusmenetelmien laajempaan käyttöönottoon ja hyödyntämiseen osana luonnon monimuotoisuuden ja luontotyyppien seurantaa
- ympäristötietovarantojen ja tietojärjestelmien uudistamisen arkkitehtuurityöhön; työ kohdistuisi erityisesti niihin kansallisesti tärkeisiin ympäristötietojärjestelmiin, joiden uudistustarve on arvioitu kriittiseksi

35.10.22 Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v), 18 025 000 €

Määrärahaa ehdotetaan kasvatettavaksi 2,0 milj. € vuoteen 2018 verrattuna. Määrärahan vertailukelpoinen muutos on suurempi, koska määrärahaehdotuksessa on otettu huomioon kärkihankerahoituksen (2,5 milj. € vuonna 2018) päättyminen.

SYKE pitää hyvänä sitä, että määrärahaa esitetään selkeästi kohdennettavaksi Itämeren ja vesien suojelun edistämiseen. Erittäin myönteisenä voidaan pitää sitä, että määrärahaa esitetään kohdennettavaksi myös sisä- ja pohjavesien sekä Itämeren tilaa parantavien toimenpiteiden toteuttamiseen.

SYKE pitää perusteltuna sitä, että määrärahaa esitetään käytettäväksi ympäristön tilan arviointien kehittämiseen. Tämä mahdollistaa sekä toimintakäytäntöjen tehostamisen että vaikuttamisen myös EU- tasoiseen sääntelyyn esimerkiksi ympäristön tilan seurannan osalta.

Määrärahaa ehdotetaan käytettäväksi myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tarvitsemien laboratorio- ja muiden ympäristötehtävien sekä tiedonhallinnan palveluiden hankintaan. SYKE kiinnittää huomiota siihen, että vesien- ja merenhoitoon liittyvien toimenpiteiden edistäminen siirtyy maakuntahallinnon vastuulle vuoden 2021 alusta lähtien.

Rahoituksen avulla olisi tärkeää tukea mm. vesistökunnostusverkoston toimintaa. Kunnostusverkosto on kunnille ja kansalaisille suunnattu palvelu, jonka tavoitteena on varmistaa kunnostukseen liittyvä asiantuntijatuki sekä tarjota foorumi toimijoiden väliselle yhteistyölle.

Tässä lausunnossa on tarkasteltu pyynnön mukaisesti vain momentin 35.10.22 käyttöä Itämereen ja vesienhoitoon liittyviin toimiin ja niiden rahoitukseen. SYKE näkee, että myös momentin muut käyttökohteet, kuten ilmastopoliitikan valmistelu sekä kiertotalouden vauhdittaminen, ovat kestävän kehityksen tavoitteiden kannalta erittäin merkittäviä.

35.10.61 Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v), 15 542 000 €

Määrärahaa ehdotetaan kasvatettavaksi 6,95 milj. € vuoteen 2018 verrattuna. Määrärahan vertailukelpoinen muutos on suurempi, koska määrärahaehdotuksessa on otettu huomioon kärkihankerahoituksen (2,2 milj. € vuonna 2018) päättyminen.

Suomi on sitoutunut siihen, että sisävesien ja rannikkovesien hyvä tila on saavutettu viimeistään vuoteen 2027 mennessä. Suunnitellut toimenpiteet on kirjattu valtioneuvoston vuonna 2015 hyväksymiin vesienhoidon suunnitelmiin ja merenhoidon toimenpide-ohjelmaan vuosille 2016-2021.

SYKE pitää erittäin hyvänä sitä, että vesistöjen ja merialueiden tilan parantamiseen tähtäävien toimenpiteiden toteutukseen ohjataan merkittävästi lisää voimavaroja. On tärkeää, että rahoitusta voidaan suunnata myös vesien- ja merenhoitotoimenpiteiden vaikutusten järjestelmälliseen seurantaan ja arviointiin niin sisävesillä kuin rannikko- ja avomerialueillakin. Tämä mahdollistaa vesien- ja merensuojelutoimien kustannus-tehokkuuden ja vaikuttavuuden parantamisen ja myös ilmastonmuutoksen vaikutusten ennakoinnin Itämeren alueella.

Määrärahaa ehdotetaan käytettäväksi myös pohjavesien tilan parantamiseen sekä pilaantuneiden alueiden kunnostamiseen. SYKE kiinnittää huomiota siihen, että pohjavesien merkitys yhdyskuntien vesihuollon kannalta tulee todennäköisesti kasvamaan. Pilaantuneita alueita kunnostamlla voidaan vähentää pohjavesien laatuun liittyviä ris-

kejä. Ilmastonmuutoksen ennakoidaan vaikuttavan pohjavesien muodostumiseen sekä poikkeuksellisten sateiden että kuivuusjaksojen myötä.

SYKE tukee pyrkimyksiä edistää Suomen vesialan liiketoimintaa, kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia tukemalla uusien teknologioiden käyttöönottoa ja hyvien käytäntöjen jakamista. SYKE on ollut mukana Suomen vesifoorumin toiminnassa alusta alkaen ja osallistunut Sinisen biotalouden kansallisen kehittämissuunnitelman sekä tutkimus- ja osaamisagendan valmisteluun. SYKE on toteuttanut lukuisia vesiin liittyviä hankkeita mm. Keski-Aasiassa ja Etelä-Amerikassa. Kiinalaisten kumppaneiden kanssa on vireillä useita yhteistyöhankkeita. SYKE näkee mahdollisuuksia lisätä yhteistyötä myös Arktisella alueella.

Tässä lausunnossa on tarkasteltu pyynnön mukaisesti vain momentin 35.10.61 käyttöä Itämereen ja vesienhoitoon liittyviin toimiin ja niiden rahoitukseen. SYKE näkee, että myös momentin muut käyttökohteet, kuten pilaantuneiden maiden kunnostus sekä puurakentamisohjelman tukeminen, ovat kestävän kehityksen tavoitteiden kannalta erittäin merkittäviä.

35.10.70 Alusinvestoinnit (siirtomääräraha 3 v), 0 €

Määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarvioehdotuksesta.

Tutkimusalus Arandan peruskorjaus valmistui kesällä 2018 alkuperäisestä aikataulusta myöhässä. Viivästyminen johtui pääosin siitä, että aluksen kunto osoittautui ennakoitua heikommaksi. Muutostöiden suunnitelmia, toteutustapaa ja aikataulua jouduttiin muuttamaan töiden aikana. Lisätyöt aiheuttivat yhteensä noin miljoonan euron lisäkustannukset alkuperäiseen urakkasopimukseen verrattuna.

Aluksen tekninen käyttöikä piteni peruskorjauksen myötä merkittävästi. Myös aluksen käytettävyys erilaisiin merialueella suoritettaviin tehtäviin parani. Arandaa pystytään hyödyntämään erityisesti Itämeren tilan sekä toimenpiteiden vaikutusten seurantaan aiempaa monipuolisemmin. Arandan osalta on varauduttu myös käytön monipuolistamiseen vuodesta 2020 lähtien.

Peruskorjauksesta huolimatta alus ei kuitenkaan ole uusi. Lähivuosina on syytä varautua laitehankintoihin, joiden avulla voidaan parantaa aluksen käytettävyyttä edelleen, sekä ennakoimattomiin korjauksiin. *SYKE pitää tarpeellisena varautua investointityyppiseen rahoitukseen merentutkimusalus Arandan nykyistä monipuolisemman käytön mahdollistamiseksi sekä käytettävyyden varmistamiseksi. Tämä voisi tapahtua säilyttämällä erillinen alusinvestointimomentti toistaiseksi taikka ottamalla tarpeet huomioon esimerkiksi momentissa 35.10.22.*

Lausunnon valmisteluun ovat Suomen ympäristökeskuksessa osallistuneet palvelujohtaja Harri Juvonen, johtaja Paula Kankaanpää, johtaja Anna-Stiina Heiskanen sekä tietohallintojohtaja Jukka Santala.